

Препоръка Rec(2006)13

**на Комитета на министрите на държавите членки
относно временното задържане под стража, условията, при които то се упражнява
и гаранциите срещу неправомерното му упражняване**

(Приета от Комитета на министрите на 27 септември 2006 г. на 974-то заседание на заместник-министрите)

Комитетът на министрите съгласно условията на член 15.б от Статута на Съвета на Европа,

Като има предвид основното значение на презумпцията за невинност и правото на свобода на лицата;

Съзнавайки необратимите щети, които задържането под стража може да причини на лицата, за които в крайна сметка се установява, че са невинни или вредното въздействие на задържането под стража, което може да има върху семейните отношения;

Като се вземат предвид финансовите последици от задържането под стража за държавата, засегнатите частни лица и за икономиката като цяло;

Отбелязвайки значителния брой на лица, задържани под стража и на проблемите, породени от пренаселеността на затворите;

Като взе предвид съдебната практика на Европейския съд по правата на човека, докладите на Европейския комитет за предотвратяване на изтезанията и нечовешкото или унижително отношение или наказание и становищата на Организацията на обединените нации относно органите, отговарящи за правата на човека;

Като се има предвид Препоръка [Rec\(2006\)2](#) на Комитета на министрите относно Европейските правила за затворите и Препоръка № R (99) 22 на Комитета на министрите относно пренаселеността на затворите и увеличаване броя на затворниците;

Като се има предвид необходимостта от гарантиране, че използването на задържането под стража винаги е изключение и винаги е оправдано;

Имайки предвид, че правата на човека и основните свободи на всички лица, лишени от свобода, и по-специално необходимостта да се гарантира, че не само лица, задържани под стража са в състояние да подготвят защитата си и да запазят своите семейни отношения, но също че те са зъдържани при условия, които не са несъвместими с техния правен статут, който се основава на презумпцията за невиновност;

Отчитайки важността на развитието на международните норми по отношение на обстоятелствата, при които използването на задържането под стража е оправдано, се провеждат процедури, чрез които то се налага или продължава и условията, при които лицата, задържани под стража се намират, както и механизмите за ефективното прилагане на тези норми;

Препоръчва на правителствата на държавите-членки да разпространяват и да се ръководят в своята законодателна политика и практика с принципите, посочени в приложението към тази препоръка, която замества Резолюция (65) 11 относно неотклонението—задържането под стража и Препоръка № R (80) 11 на Комитета на министрите към държавите-членки относно временно задържане.

Приложение към Препоръка Rec (2006) 13

Правила за използване на механизма на задържане под стража, условията, при които се упражнява и предоставянето на гаранции срещу неправомерното му използване

Преамбюл

Настоящите правила целят да:

- а. установят стриктни ограничения върху използването на задържането под стража;
- б. насърчат използването на алтернативни мерки, когато е възможно;
- в. изискват от съдебните органи налагането и продължителната употреба на задържането под стража и алтернативни мерки;
- д. гарантират, че лицата, задържани под стража са задържани в условия, и при спазване на режими, подходящи за техния правен статут, който се основава на презумпцията за невинност;
- е. изискват осигуряването на подходящи съоръжения и подходящо управление на лицата, задържани под стража;
- ф. гарантират създаването на ефективни предпазни мерки срещу евентуални нарушения на правилата.

Настоящите правила отразяват правата на човека и основните свободи на всички лица, но по-специално забраната за изтезания и нечовешкото или унизително отношение, правото на справедлив съдебен процес и правото на свобода и сигурност и на зачитане на личния и семейния живот.

Настоящите правила са приложими за всички лица, заподозрени в извършване на престъпление, но включват специфични изисквания за непълнолетни и други особено уязвими лица.

I. Определения и основни принципи

Определения

1. [1] „задържане под стража“ е всеки период на задържане на заподозрян извършител, нареден от съдебен орган и преди призоваване. То също така включва всеки период на задържане по силата на правилата, свързани с международното съдебно сътрудничество и екстрадиция, при спазване на техните специфични изисквания. Понятието не включва първоначалното лишаване от свобода от полицейски или съдебен служител (или от някое друго лице, упълномощено да действа) за целите на разпита.

[2] „задържане под стража“ също включва всеки период на задържане след постановена присъда, когато лица, които очакват присъда или потвърждаване на присъдата продължават да бъдат третираны като неосъдени лица.

[3] „задържани под стража лица“ са лица, които са били задържани в ареста и които все още не изтърпяват наказание лишаване от свобода или са задържани по силата на всеки един друг правен акт.

2. [1] „Алтернативните мерки“ за неотклонение задържане под стража, могат да включват, например: позоваване за явяне пред съдебен орган, както и когато е необходимо, ненамесване в хода на съдебния процес и неангажиране с определено поведение, включително такава мярка, която се прилага в дадена професия или в заетостта; изисквания за отчитане на дневна или периодична основа пред съдебната власт, полицията или друг орган; изисквания за упражняване на надзор от един орган, назначен от съдебен орган; изисквания за представяне на електронна система за наблюдение; изисквания за пребиваване на определен адрес, със или без условия, за броя часове, прекарани там; изисквания да не се напускат или посещават определени места или райони без разрешение; изисквания, на които следва да отговарят определени лица без разрешение; изискванията за връщане на паспорти или други документи за самоличност; и изисквания за осигуряване на финансови или други форми на гаранции за провеждане на временно задържане.

[2] Когато са практически осъществими, алтернативните мерки се прилагат в държавата, където е заподозреният извършител е с обичайно местопребиваване, ако това не е държавата, в която се твърди, че престъплението е извършено.

Основни принципи

3. [1] С оглед на двете презумпции за невинност и презумпцията в полза на свободата, задържането под стража на лица, заподозрени в извършването на престъпление, е по-скоро изключение, отколкото правило.

[2] Не трябва да има задължително изискване, че лица, заподозрени в извършването на престъпление (или определени групи от такива лица) трябва задължително да бъдат задържани под стража.

[3] В отделни случаи задържането под стража трябва да се използва само когато е строго необходимо и като последна мярка; то не трябва да се използва като наказание.

4. С цел да се избегне неправилна употреба на задържането под стража са възможни най-широк кръг от алтернативни, по-малко ограничителни мерки, свързани с предоставянето на предполагаемия нарушител.

5. Затворниците трябва да се подчиняват на условия, подходящи за техния правен статут; това води до липса на ограничения, различни от тези, необходими за управлението на правосъдието, сигурността на институцията, безопасността на затворниците и персонала и защитата на правата на другите и по-специално на изпълнението на изискванията на Европейските правила, приложими за затворите и другите правила, посочени в част III на настоящия текст.

II. Използването на задържане под стража

Обосновка

6. Задържане под стража по принцип трябва да е достъпно само по отношение на лица, заподозрени в извършване на престъпления, които не могат да бъдат настанени в места за лишаване от свобода

7. Едно лице може да бъде задържано под стража само когато едновременно са изпълнени следните четири условия:

а. съществува основателно подозрение, че той или тя е извършил престъпление; и

б. има съществени причини да се смята, че, ако бъде освободен, той или тя би се укрил, или (II) извърши тежко престъпление, или (III) се намеси в хода на съдебния процес, или (IV) представлява сериозна заплаха за обществения ред; и

в. не съществува възможност за използване на алтернативни мерки, за да отговори на опасенията, посочени в т. б ; и

г. това е една стъпка, предприета като част от процеса на наказателното правосъдие.

8. [1] С цел да се установи дали опасенията, посочени в член 7.б съществуват или да продължат да съществуват, както и дали те могат да бъдат задоволително разсеяни чрез използването на алтернативни мерки, се прилагат обективни критерии от съдебните органи, отговорни да определят дали предполагаемите нарушители ще бъде задържани под стража или, когато това вече е случило, дали такава мярка за неотклонение може да бъде удължена.

[2] Тежестта на установяване, че съществува значителен риск и че този риск не може да бъде разсеян ще лежи върху органа, провеждащ наказателното преследване или разследването.

9. [1] Определянето на всеки риск се основава на индивидуалните обстоятелства по случая, но специално внимание трябва да се обърне на:

а. естеството и сериозността на предполагаемото престъпление;

б. наказанието, което вероятно ще бъде понесено в случай на осъдителна присъда;

в. възрастта, здравословно състояние, характер, минало, лични и социални обстоятелства на съответното лице и по-специално неговите връзки с общността; и

г. поведението на заинтересованото лице, по-специално как той или тя е изпълнил/а задълженията, които може да са му/й били наложени в хода на предишни наказателни производства.

[2] Фактът, че въпросното лице не е гражданин на, или не разполага с други връзки с държавата, където се предполага, че престъплението е било извършено и не е само по себе си достатъчно, за да се заключи, че съществува риск.

10. Когато е възможно, задържането под стража трябва да се избягва в случаите на предполагаеми нарушители, които носят основната отговорност за грижата за малки деца.

11. При вземане на решение дали мярката за неотклонение задържане под стража трябва да се продължи, се взема предвид доказателствата, които преди са направили използването на подобна мярка подходяща или когато използването на алтернативни мерки изглежда неподходящо и се отчита дали тези доказателства могат да станат по-малко убедителни с течение на времето.

12. Нарушението на алтернативни мерки може да подлежи на санкция, но не трябва автоматично да оправдава подлагане на лице на мярката за неотклонение задържане под стража. В такива случаи замяната на алтернативната мярка задържане под стража изисква специфична мотивация.

Съдебно разрешение

13. Отговорността за задържането на някого под стража, за разрешаване на неговото продължаване и налагане на алтернативни мерки, трябва да бъдат определяни от съдебен орган.

14. [1] След първоначалното лишаване от свобода от страна на служител на правоохранителните органи (или от някой друг, така упълномощен да действа), заподозреният в извършването на престъпление трябва своевременно да бъде изправен пред съдебен орган за целите на определяне на това дали или не това лишаване от свобода е оправдано дали или не изисква удължаване и дали заподозреният нарушител трябва да бъде задържан или подложен на алтернативни мерки.

[2] Интервалът между първоначалното лишаване от свобода и явяването пред такъв орган трябва да бъде за предпочитане не повече от четиридесет и осем часа, а в много случаи и много по-кратък интервал може да бъде достатъчен.

15. Наличието на извънредно положение в съответствие с член 15 от Европейската конвенция за правата на човека не трябва да доведе до по-голям интервал от седем дни между първоначалното лишаване от свобода и явяването пред правораздавателен орган, с оглед задържането в ареста, освен ако е абсолютно невъзможно да се проведе заседание.

16. Съдебният орган, отговорен за временното задържане или за разрешаване на неговото продължаване, както и за налагане на алтернативни мерки, разглежда и решава въпроса незабавно.

17. [1] Съществуването на продължаващо основание за задържането на някого в ареста, се преразглежда периодично от съдебен орган, който постановява освобождаването на заподозрения нарушител, когато установи, че едно или повече от условията в членове 6 и 7 а, б, в и г вече не се изпълняват.

[2] Интервалът между преразглежданията обикновено е не повече от един месец, освен ако съответното лице има право да представи и да разгледа, по всяко време, молба за освобождаване.

[3] Отговорността за гарантиране, че това преразглеждане се провежда лежи върху органа на наказателното преследване или съдебния разследващ орган, а в случай на искане, което е било отправено от прокуратурата или от разследващия съдебен орган, за продължаване на мярката за неотклонение задържане под стража, всяко лице, подлежащо на такава мярка, трябва автоматично да бъде освободено.

18. Всяко лице, задържано под стража, както и всеки, който е подложен на удължаване на тази мярка или на други алтернативни мерки, трябва да има право да обжалва това решение и се информира за това право, когато това решение се прави.

19. [1] Задържаното лице трябва да има отделно право на бързо производство пред съд по отношение на законосъобразността на неговото задържане.

[2] Това право може да бъде упражнено чрез периодично преразглеждане на мярката на задържане под стража, когато това позволява всички въпроси, свързани с това производство да бъдат повдигнати.

20. Наличието на извънредно положение в съответствие с член 15 от Европейската конвенция за правата на човека не трябва да засяга правото на задържане под стража, за да се оспори законосъобразността на неговото задържане.

21. [1] Всяко запитване от съдебен орган, за да бъде задържано лице, да се продължи мярката за неотклонение или да се наложат алтернативни мерки, се обосновава и на засегнатото лице се предоставя копие от мотивите.

[2] Само при изключителни обстоятелства лицето няма да се уведоми за причините в същия ден, когато е постановено решението.

Продължителност

22. [1] Задържането под стража трябва да продължи толкова дълго, колкото условията на членове 6 и 7 предвиждат това.

[2] При всички случаи продължителността му не може да надвишава, нито по принцип да е несъразмерима с наказание, което може да бъде наложено за съответното нарушение.

[3] В никакъв случай мярката за неотклонение задържане под стража не може да бъде приета в нарушение на правото лицето да бъде изслушано от съда в разумен срок.

23. Всяко посочване на максималния срок на мярката задържане под стража не може да доведе до невъзможност да се разгледа на редовни интервали от време действителната необходимост от продължаването ѝ в конкретните обстоятелства на дадения случай.

24. [1] Отговорност е на прокуратурата или на разследващия съдебен орган да действа с дължимата грижа при провеждането на разследване и да гарантира, че наличието на въпроси, обуславяващи налагането на мярката задържането под стража са непрекъснато преразглеждани.

[2] Дава се приоритет на дела, свързани с лице, което е било задържано под стража.

Помощ от адвокат, присъствие на съответното лице и устен превод

25. [1] Намерението да се наложи задържане под стража, както и причините за такова действие, незабавно се съобщават на съответното лице на езика, който той или тя разбира.

[2] Лицето, за което задържане под стража ще се търси, има право на помощ от адвокат в производството по налагането на мярката и разполага с подходяща възможност да се консултира със своя адвокат, за да подготви защитата си. Заинтересованото лице се уведомява за тези права в достатъчен срок и на език, който той или тя разбира, така че упражняването им е практически осъществимо.

[3] Помощта от адвокат се предоставя за сметка на държавата, ако лицето, чието задържане под стража се търси, не може да си го позволи.

[4] Наличието на извънредн положение в съответствие с член 15 от Европейската конвенция за правата на човека обикновено не следва да засяга правото на достъп и консултация с адвокат в рамките на производство за налагане на мярка за неотклонение.

26. Лице, чието задържане под стража се търси и неговия адвокат имат право на достъп до документацията, свързана с това решение в разумен срок.

27. [1] Лице, който е гражданин на друга държава и чиято мярка за неотклонение задържане под стража се търси, има право консултът на тази държава да бъде уведомен за тази възможност в срок, достатъчен, за да получи съвети и помощ от него или нея.

[2] Това право следва, когато е възможно, да бъде удължено и относно лица, притежаващи гражданството както на страната, където се търси тяхното задържане под стража, така и гражданството на друга държава.

28. Лице, чието задържане под стража се търси, има право да се яви в производства за налагането на мярка неотклонение. При определени условия това изискване може да бъде изпълнено чрез използването на подходящи видео връзки.

29. Адекватните услуги за устен превод пред съдебен орган, който решава дали да задържи под стража лице, се предоставят за сметка на държавата, когато заинтересованото лице не разбира и не говори езика, който обикновено се използва в тези съдебни процедури.

30. На лицата, които участват в производства за неотклонение следва да бъде предоставена възможност да се изкъпят и в случая на затворници от мъжки пол - да се обръснат - освен ако не съществува риск това да доведе до фундаментална промяна на нормалния им външен вид.

31. Предходните правила от този раздел се прилагат и за продължаване на задържането под стража.

Информирание на семейството

32. [1] Лице, чието задържане под стража се търси (или чието продължаване се иска), има право членове на семейството му да бъдат информирани своевременно за датата и мястото на производство за налагането на мярката за неотклонение, освен ако това би довело до сериозен риск за накърняването на правораздаването или за националната сигурност.

[2] Решението при всички положения относно установяването на контакт с членове на семейството трябва да е въпрос от компетентността на лицето, чието задържане под стража се търси (или чието продължаване се иска), освен ако той или тя не е правно компетентен да вземе такова решение или има някакъв друга убедителна обосновка.

Приспадане на времето за предварително задържане под стража от присъдата

33. [1] Срокът на задържането под стража преди присъдата, където и да е изтекъл той, се приспада от продължителността на всяко наказание лишаване от свобода, наложено впоследствие.

[2] Всеки период на задържане под стража може да бъде взет предвид при установяване на наложеното наказание, когато не се касае за наказание лишаване от свобода.

[3] Естеството и продължителността на алтернативни мерки, наложени преди това обаче също могат да бъдат взети под внимание при определяне на наказанието.

Обезщетение

34. [1] Ще се вземе предвид искането за обезщетение от лица, задържани под стража, които впоследствие не са осъдени за престъплението, по отношение на което те са били задържани; това обезщетение може да покрие загубите на приходи, загубата на възможности и морални щети.

[2] Не се дава обезщетение, когато се установи, че задържаното лице с поведението си е участвал активно в основателността на подозрението, че той или тя е извършил/а престъплението или той или тя умишлено е възпрепятствал разследването на твърдяното нарушение.

III. Условия за налагане на мярката неотклонение задържане под стража

Общи условия

35. Условията за налагане на мярката за неотклонение задържане под стража, при спазване на правилата, посочени по-долу, се уреждат от Европейските правила, приложими към местата за лишаване от свобода.

Отсъствието от мястото, където лицето е задържано

36. [1] Лице, задържано под стража, ще напусне единствено мястото, където изтърпява мярката за неотклонение за допълнително разследване, ако това е разрешено от съда или прокурора или с изричното съгласие на задържаното лице и за ограничен период от време.

[2] При връщане на лицето към мястото, където изтърпява мярката за неотклонение задържане под стража, се подлага, по негово искане, на цялостен физически преглед от лекар, или, по изключение, от квалифицирана медицинска сестра възможно най-бързо.

Продължаващо медицинско лечение

37. [1] Трябва да бъдат разработени мерки, за да се даде възможност на предварително задържаните лица да продължат да получават необходимата медицинска и стоматологична помощ, която са получавали преди тяхното задържане, ако така реши лекар или зъболекар от институцията, където лицето излежава мярката и където е възможна консултация с лекуващия лекар или зъболекар на лицето, излежаващо мярката задържане под стража.

[2] На временно задържаните лица трябва да бъде дадена възможност да се консултират и да се лекуват чрез личния им лекар или зъболекар, ако медицинска или стоматологична необходимост изисква това.

[3] Ако искане, подадено от временно задържано лице за консултиране с личния му лекар или зъболекар се отхвърля, то се мотивира.

[4] Разходите, както са направени, не се поемат от администрацията на институцията, където се изтърпява мярката задържане под стража.

Кореспонденция

38. Обикновено не се допускат никакви ограничения на броя на писмата, изпратени и получени от предварително задържаните лица.

Гласуване

39. Временно задържаните лица трябва да имат право да гласуват на общите избори и референдуми, които се провеждат в периода през който те изтърпяват мярката задържане под стража.

Образование

40. Задържане под стража не бива неправомерно да наруши обучението на деца и млади хора или да попречи на достъпа до последващо обучение.

Дисциплина и наказание

41. Дисциплинарно наказание, наложено на временно задържано лице не може да води до удължаване на продължителността на задържането под стража или да попречи на подготовката на защитата му.

42. Наказанието „строг тъмничен затвор“ не засяга достъпа до адвокат и ще позволи осигуряването на минимален контакт със семейството навън. То не следва да засяга условията на задържане под стража на лицето по отношение на спалното му бельо, физическите упражнения, хигиената, достъпа до материали за четене и срещи с одобрени религиозни представители.

Длъжностни лица

43. Длъжностните лица, които работят в институция, където се изтърпява мярката задържане под стража, трябва да бъдат избрани и обучени, така че да бъдат в състояние да вземат изцяло предвид особеното положение и нужди на лицата, изтърпяващи тази мярка.

Процедури по подаването на жалби

44. [1] Задържаните лица трябва да имат възможност да подават жалби, както в, така и извън институцията, където се изтърпява мярката за неотклонение и имат право на достъп до подходящ орган, за да отправят своите жалби.

[2] Тези жалби се прибавят към правото да предявят на съдебен иск.

[3] Жалбите се обработват възможно най-бързо.